

André Lanfrey testvér

Marcellin Champagnat (1789-1840), a Marista Testvérek alapítója, akit 1955-ben boldoggá, 1999-ben pedig szentté avattak; ő a XIX. század egyik legjelentősebb rendalapítója. Egy Marllhes községbeli parasztember fia (a község a Monts du Velay hegyes vidékén található), 1816-ban lett pap, és életét a falvak és kisvárosok gyermekei keresztény nevelésének szentelte.

M. CHAMPAGNAT EGY PEDAGÓGIAI HAGYOMÁNYBAN

Bármilyen gazdag is az ő személyisége, jó, ha belehelyezzük abba a hagyományba, mely a Középkor végén született, azok buzgó köreiből, akik az Egyháznak az Evangéliumhoz hűségesebb vallásosság, és egy békésebb társadalom megalapítása általi megújítására törekedtek. Ennek a kettős törekvésnek jó szimbóluma lehetne a humanista Erasmus. Az olyan nagy horderejű kezdeményezések is, mint a társadalom válogatott egyéneinek nevelésére létrejött jezsuita kollégiumok, a megújulásnak ebben az erős áramlatában látnak napvilágot. A „kedves nővérek” kongregációi által vezetett „irgalmatlan iskolák” az egyszerű körök leányait oktatják. Ami a fiúkat illeti, a XVII. század végén De la Salle Szent János létrehozta a Keresztény Iskolatestvéreket, akik bár nincsenek sokan, mégis a szimultán (az osztályokban végzett) foglalkozás módszerének felfedezői, jól rendezett „osztályokba” csoportosítva az azonos színvonalon lévő diákokat, melyekben hittant, olvasást és illemtant tanítanak.

A XVII. század végétől működik tehát az a modern iskolarendszer, melyben olyan férfiakkól és nőkből álló tantestület dolgozik, akik feladatukat hivatásnak, nem pedig mesterségnek tekintik; valódi pedagógiai módszer birtokában vannak; olyan testületekbe szerveződnek, melyek biztosítják az intézmények stabilitását és időtálló voltát, melyek célkitűzése a kereszténység mélyreható reformja.

A Forradalom előtt ez a rendszer befejezetlenül maradt: a vidékieket alig érintette, a társadalom elitje pedig a nép rendszeres tanítását nem értékeli túl nagyra; az Abszolút Állam viszont érdeklődni kezd a nevelés iránt, hogy jobban megalapozza hatalmát. Franciaországban, a Forradalom befejeződésekor tehát két nevelő egység lesz, melyeknek célja részben ellentétes egymással: az Egyház és az Állam. A kezdeti időszakban azonban a nevelés szükségletei oly nagyok, hogy az együttműködés erősebb, mint a versengés. Marcellin Champagnat a helyreállítás-versengés e kontextusában kezdi összegyűjteni a testvéreket, 1817-ben.

MARLLHES, ÉS CHAMPAGNAT

Marcellin Champagnat 1789 májusában születik, Marllhes plébániájának területén; akkor, amikor Versailles-ban az a Rendi Országgyűlés kezdődik, ami Franciaországot a forradalomba fogja vezetni. 2700 lelkes plébánia ez, mely a jelenlegi Loire megye határánál, közel 1000 m magasságban fekszik. Ilyen magasságban a gazdaság alapja az állattenyésztés és az erdőtermelés. A szalagkereskedés igen elterjedt női foglalkozás itt. Ezt a vidéket mélyen újraevangelizálta Régis Szent Ferenc, jezsuita, akinek támaszpontja Puy-ben volt. Több tanyán is művelnek fajta - Franciaországra jellemző - népművelési módot, melyben jámbor egyedülálló leányok hittanra, olvasásra és csipkeverésre, vagy szalagszövésre tanítják a lányokat.

A Champagnat család a községtől nem messze, Rozey tanyáján lakik. Az apa, Jean-Baptiste, egy kis földterület birtokosa, foglalkozik erdőkitermeléssel, kereskedéssel, sőt molnár is. Eléggé tanult ember, aki a Forradalom alatt fontos funkciókat tölt be: a községháza titkára, a Nemzeti Gárda ezredese, sőt a Direktórium idején a községháza igazgatója is. Feleségének, Marie Chirat-nak és neki, 10 gyermekük születik, akik közül hat jut felnőttkorra. Marcellin a kilencedik.

Marcellin, a legtöbb gyermekhez hasonlóan, a családon belül, volt apáca nagynénjétől és édesanyjától kap keresztény nevelést, és sajátítja el a betűvetés kezdeteit. Az elsődíjazásra készülve, Mindenszentek és Húsvét között a községi iskolába jár. Elsődíjazása után azonban nem hajlandó folytatni a tanulmányokat, mivel riasztja őt a nem túl hatékony és durva individuális módszer. Egy-két éven át a paraszti életre készül, és édesapjától megtanulja azt a sokféle tevékenységet, amit az akkori parasztok képesek voltak elvégezni.

Sorsát alaposan megváltoztatja a papság tevékenysége, aki az 1801-es konkordátumot követően helyreállítja kereteit, és küsszemináriumokat vezet. Marcellin 1804-1805-ben újból tanulmányokba fog sógoránál, aki Bourg Argental községben egy „kis kollégiumot” tart fenn, 1805-ben pedig integrálja Verrières-en-Forez küsszemináriumát, ahol Marcellin 1813-ig folytatja középiskolai tanulmányait.

Amikor ebbe az iskolába érkezik, a tanulmányok színvonala még gyenge, a szeminaristák szellemisége pedig hagy maga után kívánnivalókat. Egy „vidám banda” szívesen látogatja a község kocsmáit, és nem mutat sok hajlandóságot a fegyelem iránt. A helyzet azonban gyorsan javulásnak indul, és a fiatalemberre, akiről úgy tűnik, hogy hivatásáról igencsak homályos elképzelési voltak, 1808-tól úgy tekintenek, mint aki komoly egyházi tanulmányokat folytat. Az 1813 és 1816 közötti évek a Lyoni Saint Iréné Szemináriumban végzett teológiai tanulmányok idejét jelentik számára. Mivel ezek az évek a Birodalom végének és a Restauráció kezdetének időszaka, a légkör eléggé izgatott; a szeminaristák, akiknek a birodalmi zsarnokságból elégük van, a királyhúség felé haladnak.

Valójában, Napóleon az 1801-es konkordátummal helyreállította a Francia Egyházat, de a korábbi férfirendek, különösen a jezsuiták nélkül. A szeminaristák csoportjai azonban olyan új szerzetesrendek visszaállításának terveit dédelgetik, melyeknek ihletője a Jézus Társaság. E kissé egzaltált csoportok között vannak a „Máriások”, egy tucatnyi fiatalember, akik elhatározták, hogy létrehoznak egy „Mária Társaságot”, mely az új világhoz alkalmazkodó rendként a „Jézus Társaságot” kívánja helyettesíteni. Egy Puy-ből származó szeminarista, Jean-Claude Courveille hatására, ezek a fiatalemberek, akik közé M. Champagnat is tartozik, kidolgoznak egy „formulát”, ami egy egyetemes misszió terveit vázolja fel, három ágra osztva: papok, szerzetesnők, világi tagok. Marcellin Champagnat azonban egy negyedik ágat szeretne: szerinte olyan testvérekre van szükség, akik megfelelően tanítják a vidéki gyerekeket, mint ahogy azt a XVII. századtól a Keresztény Iskolatestvérek a városokban tették.

Miután 1816 augusztusában vikáriusnak nevezték ki La Vallaban, ebben a Mont Pilat oldalában fekvő faluban, olyan találkozások hajtják őt egyre tovább, melyek döntő fontosságúak lesznek alapítását illetően: egy távoli tanyán lakó fiatallal, aki vallása terén nagyon tudatlan, és akit a halálra kell felkészítenie; egy szolgálóval, aki katona volt, írástudatlan, s aki szívesen lesz az ő tanítványa, és egy olyan kamasz fiúval, aki szerzetesi életre készül. 1817. január 2-án az egykori katona és a fiatalember La Valla községébe költözik.

A VILÁGI TÁRSULÁSTÓL A SZERZETESRENDIG

Valószínűleg 1817 végén kezdenek vasárnaponként a tanyákon hittant tanítani. Karitatív tevékenységet is végeznek a gyermekek és felnőttek körében, ételt és ruhát gyűjtenek,

foglalkoznak a betegekkel, elkísérik a vikáriust a sok-sok tanyára vezető apostoli útjain. Lelkipásztori kisegítők.

M. Champagnat sajátos habitust adott nekik: hosszú fekete köpenyt, ami világi munkatársakká, „testvérekké” teszi őket. 1819-ben hatan vannak, mindegyikük La Vallában. Az ott lakók számára a férfiaknak e csoportja nem túl idegen, mivel a községben él egy közösség, a „Szent József Nővérek”, akik körülbelül tízen vannak, s akik nem szerzetesek, hanem jámbor leányok, paszományárus foglalkozást végeznek, emellett tanítják a lányokat és betegekkel foglalkoznak.

A plébániának két iskolája van: az egyik a községben, ahova a község alsó részén lakó gyermekek járhatnak; egy másik pedig a Sardier tanyán, a Gier magasan fekvő völgyében. Mivel azonban a testvérek a szegény gyermekeket gyűjtik egybe, akiknek biztosítják az ételt és a hitoktatást, gyakorlatilag az iskola igazgatójának vetélytársaivá válnak.

Ez konfliktusra ad alkalmat Rebeau plébánossal, aki megvédi tanítóját; a tanító helyébe azonban egy olyan fiatalember kerül, aki korábban a Sardier tanyán tanított. Ő egy éven át tanítja néhány testvérnek a z összevont (szimultán) módszert. Mivel ő 1819-ben visszavonul, az iskolát a testvérek veszik gondjaikba, miközben a községben és a tanyákon tovább végzik hitoktató és karitatív munkájukat. Sőt, Laurent Testvér Bessatba, a vidék legtávolabbi tanyájára költözik, hogy ott tanítson katekizmust és olvasást. 1818-tól Marlies, M. Champagnat szülőfalujának plébánosa, megkapott két testvért, plébániai iskolája számára.

A környékeliek lassan megtudják tehát, hogy La Vallában noviciátus van, illetve amit „tanítóképzőnek” kezdenek nevezni, ahol a vikárius a fiatal embereket a tanításra vonatkozó képzésben részesíti. A plébánosok és nemes emberek meg is próbálnak testvéreket kapni, miközben falusi fiatalok jönnek, hogy megtanulják a tanítói mesterséget, ennek a nem túl költséges, és a falusi környezetbe jól beilleszkedő intézménynek köszönhetően.

M. Champagnat, hogy jövedelmeit kissé kiegészítse, bentlakókat is fogad, sőt néhányuknak még latint is tanít. A kert művelése, szerszámok készítése, az ott lakók természetbeni adományai lehetővé teszik, hogy napról-napra szegényesen megéljenek: burgonya, sajt, zöldségek és gyenge minőségű kenyér alkotják az élelmük alapját. Hogy a trappisták elbűvölő életmódját utánozzák, soha nem isznak bort. Ezt a szigorú életrendet az intézmény célja is befolyásolja: hogy a testvérek a lehető legkevesebbe kerüljenek a községeknek.

La Valla tehát egy rendház kezdeménye, ahol M. Champagnat fokozatosan vezet be egy szabályzatot, melyet a szerzetesi élet ihletett, de emellett tanítóképző, falusi iskola, diákokotthon, a csavargók menedéke is. Mivel M. Champagnat a novíciusoknak és a bentlakóknak kék ruhát tesz kötelezővé, az ott lakók minden diákot „kék testvérnek” neveznek.

A hatóságokat nyugtalanítja a világos státútum nélküli intézmény születő híre. Sőt, St Chamond középiskolájának vezetője úgy ítéli, hogy titkos kollégiumról van szó és feljelenti Champagnat atyát. La Valla plébánosa nincs megelégedve vikáriusával, aki túl sok energiát és időt szentel egy olyan műnek, ami rendi formát ölt, és a környékbeli plébánosok úgy látják, hogy Champagnat a vesztébe rohan. Másrészt, a plébániai iskolák számára legtöbbször jó világi tanítókat szeretnének, nem pedig szerzeteseket.

1819-1820-ban Champagnat-nak tehát több, egyházi körökből érkező támadást kell elviselnie. Tanítványainak hűsége azonban bátorítja, és Courbon és Bochart Urak, az egyházmegyét igazgató általános vikáriusok, védelmükbe veszik őt. Mivel azt kérik tőle, hogy tegyen rendet művében, 1819 végén a testvérekhez költözik; az éjszaka leple alatt, nehogy elterjedjen a híre. Ő, aki eddig egy világi társulás egyszerű lelki vezetője és tanítója

volt, egyházi előjáró lesz. 1822-ben a középiskolai főigazgató, aki La Vallába látogat, megállapítja, hogy itt nem kollégiumról van szó, hanem egy alakuló szerzetesrendről.

Az 1820-22-es évek a tag-toborzás krízisének időszaka. Bár a házban bőven van bentlakó diák és iskolás, a rendben egyetlen új Testvér sem köteleződött el, ami tíz tagnál megállt. Talán azért, mert a közvélemény bár csodálja vezeklésüket, zavarba ejti őt az olykor alkalmatlankodó harcos szellem.

1822 tavaszán a probléma részben megoldódik, a Keresztény Iskolatestvérek egyik volt tagjának kezdeményezése által, akinek – keresve, hova vehetnék fel őket – sikerül magával ragadnia nyolc, a Felső-Loire vidékről való fiataalt. Ez a mozzanat azonban önmagában nem ad magyarázatot erre a fordulatra: mivel a Lyoni Egyházmegye vezetői támogatják a művet, a plébánosok pedig kevésbé vonakodnak attól, hogy jelentkezőket küldjenek hozzájuk. Végül, Champagnat elment La Vallából. Jean-Marie Granjon, aki a Testvérek lelki vezetője és novíciusmestere, nagyon szigorú szerzetesi életbe és többféle apostoli tevékenységbe kezd. Ettől fogva a Testvérektől azt kéri, hogy az iskolára szorítkozzanak.

L'HERMITAGE: A NEVELÉS KISUGÁRZÁSÁNAK PÓLUSA

1822-ben, fiatal férfiak nagy csoportjának érkezése arra az elhatározásra bírta M. Champagnat-t, hogy kibővítsa a La Vallai házat. Mivel nincs pénze, a testvérek segítségével ő maga építi fel. 1823-tól kezdve azonban még tágasabb térre kell gondolniuk, és olyan helyre, ami kevésbé kieső, mint La Valla. A Gier alsó völgyében, egészen közel St Chamond városához, egy nagyon sziklás, de olcsó telken épít fel 1824-25-ben egy tágas épületet, amit L'Hermitage de Notre-Dame-nak nevez el. A költségekhez a világi- és egyházi személyek közül való ismerőseitől kapott segítséget, különösen M. Courveille-től, aki a marista projekt ihletője.

Az új közösség most három marista pap vezetése alatt áll: Champagnat, Courveille, Terraillon, mivel az a tervük, hogy ezen a helyen marista papi ágat hozzanak létre. A papok és a testvérek azonban nem ugyanúgy képzelik el ezt a társaságot: az előbbieket szerint, a közösség a szemináriumban 1816-ban kidolgozott tervből ered, míg az utóbbiak szerint az alapításra 1817-ben La Vallában került sor. Ebből fakad az 1826-os nagyon zavaros év, M. Champagnat súlyos beteg lesz, Courveille és Terraillon Úr pedig a korábban ott lévő testvérek ellenállásába ütközik. Végül e két úr visszalép, és 1826-ban, Mindenszentek ünnepén, M. Champagnat egyetlen papként marad a közel 80 testvérből álló testvérek csoportjának élén, akik közül egyesek a l'Hermitage-ban, mások az egyre nagyobb számú iskolában van. Újabb fiatal marista papok erősítik meg azonban őt, akik a vezetésben és a testvérek képzésében is segítik.

1826 és 1829 között M. Champagnat befejezi az egyszerű világi társulásból szerzetesrenddé való átalakulást. A kezdetek egyszerű ígéreteinek helyébe a szerzetesek hármas fogadalma lép; a hosszú köpenyről áttérnek a reverendára. Az Alapító az olvasás modernebb módszerét írja elő az iskolák számára. M. Champagnat mégsem tudja elérni a közhasznú társaság státuszát, mivel az 1830 júliusában kitört Forradalom megakadályozza, hogy befejezze eljárását. A Marista Testvérek adminisztratív szempontból 1851-ig világi tanítók maradnak, akiknek oklevéllel kell rendelkezniük ahhoz, hogy taníthassanak és felmentsék őket a katonai szolgálat alól.

E súlyos hátrány ellenére a rend már elég erős, és nem kell túlzottan szenvednie a mélyreható politikai változástól. Majd pedig, az 1833-as Guizot törvény, amely minden község számára kötelezővé teszi, hogy fiúiskolát hozzon létre, és legalább 200 F fizetséget ír elő az iskolaigazgatóknak, jelentősen kiszélesíti az oktatás piacát. Másrészt, Guizot olyan hivatalos pedagógiai módszert ír elő, melyet szimultán-kölcsönös módszernek neveznek, s ami leginkább a szimultán módszerből merít ihletet. A Marista Testvérek tehát jól állnak a közoktatás piacán, a községi vezetők pedig általában szívesebben veszik a testvéreket,

mint a világi tanítókat, mivel ők az iskola számára egyszerre kínálják a hozzáértést és a stabilitást. Áradnak tehát az alapításra való felkérések tehát a l'Hermitage-hoz, Champagnat pedig minden tőle telhetőt megtesz, hogy mindezeknek megfeleljen.

A Marista Testvérek azonban a Mária Társaság egyik ágát is alkotják, aminek létrejötte késlekedik. S a három ág (papok, nővérek, testvérek) csak 1830-ban jutnak el odáig, hogy P. Jean-Claude Colin félhivatalos vezetése alatt egyesüljenek. Mivel a l'Hermitage papjai P. Colinhoz csatlakoznak, Champagnat újból szinte egyedüli papként találja magát a testvérekkel. A legrátermettebbeket tehát a vezetési és igazgatási posztokon alkalmazza, amit kezdetben nem így tervezett.

A Marista Atyákat Róma végül 1836-ban kánonilag elismeri. Ők ekkor Jean-Claude Colint nevezik ki a Mária Társaság előljárójául. A többi ágat a római vezetők nem akarták elismerni, ettől fogva azonban a papi rendhez tartozónak tekintik azokat, mivel maga Champagnat is Marista Atya lesz. A sok megpróbáltatás és tennivaló kimerítette őt, 1840. június 6-án gyomorráokban hal meg. Lelki végrendeletében Jean-Claude Colinra hagyja a körülbelül 280 testvérből álló marista ágat, akik közel 50 iskolában 5-6000 gyermeket tanítanak. Mindamellett, a két ág szellemisége és története egymástól eléggé eltérő, és M. Champagnat halála után a barátságos kettéválás felé fog haladni.

Intézményi mivoltában még törékeny rend ez, melynek nincs sem kánoni státusza, sem polgári engedélye, sem pedig kidolgozott szabályzata. Pedagógiai szempontból dinamikus tanító társaságot alkotnak. Végül is, M. Champagnat lelki szilárdságot és missziós szellemiséget adott át tanítványainak, és következő években ez lesz gyors fejlődésük alapja. 1860-ban körülbelül 2000 testvér lesz. 1885-től a rend gyorsan nemzetközivé válik, és 1967-ben éri el számbeli csúcspontját: 9750 testvért. Azóta, a II. Vatikáni Zsinat a Marista Testvéreket arra indította, hogy hagyományukat újra gondolják át, így ma a marista identitás nem annyira rendként határozható meg, mint inkább többféle életmódot magába foglaló szellemi áramlatként.